

Sygn. akt III AUa 1118/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Antonina Grymel (spr.)
Sędziowie	SSA Marek Procek SSA Lena Jachimowska
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 12 marca 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania R. N. (R. N.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach

z dnia 21 marca 2012r. sygn. akt VIII U 179/12

oddala apelację.

/-/SSA M.Procek /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1118/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 stycznia 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. przyznał R. N. emeryturę od 13 grudnia 2011r.

Obliczając część świadczenia zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - do obliczenia podstawy wymiaru przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 lat kalendarzowych, tj. z lat 1996-2005. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 168,73%. Do ustalenia wysokości emerytury uwzględniono 40 lat, 5 miesięcy i 25 dni okresów składkowych oraz 7 miesięcy i 4 dni okresów nieskładkowych.

Wysokość emerytury ustalono jako: 55% świadczenia obliczonego na podstawie art. 53 powołanej ustawy oraz 45% świadczenia obliczonego na podstawie art. 26 tej samej ustawy - w kwocie 3.033,64 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony domagał się przyznania części emerytury liczonej według starych przeliczników górniczych podając, iż w okresie od 15 czerwca 1993r. do 12 grudnia 2011r. pracował pod ziemią.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, iż obliczenie wysokości emerytury ubezpieczonego nastąpiło w oparciu o art. 53, 26 i 183 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do których nie mają zastosowania przeliczniki, na które wskazuje odwołujący.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach wyrokiem z dnia 21 marca 2012r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyjął do ustalenia wysokości emerytury ubezpieczonego w części stanowiącej 55% górniczy przelicznik w wymiarze po 1,5 za okres od 15 czerwca 1993r. do 12 grudnia 2011r. z wyłączeniem okresów zwolnień lekarskich oraz po 1,8 w ilości łącznej 371 dniówek.

W pisemnych motywach swojego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał, iż ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny 55 lat w dniu 6 czerwca 2011r. Wykonywał zatrudnienie i podlegał innemu ubezpieczeniu w okresie od 19 listopada 1970r. do 12 grudnia 2011r., w związku z czym posiada okres składkowy wynoszący 40 lat, 5 miesięcy i 25 dni oraz okres nieskładkowy w wymiarze 5 miesięcy i 4 dni.

Wykonywał pracę górniczą stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w Kopalni (...) (...) w P. od 15 czerwca 1993r. do 31 stycznia 1999r., a następnie w Zakładzie (...) "P." od 1 lutego 1999r. do 12 grudnia 2011r., tj. przez okres ponad 18 lat, w tym bezpośrednio w przodkach przez 371 dniówek.

W okresie po 7 października 1991r. przebywał na zwolnieniu lekarskim z innego tytułu niż wypadek przy pracy i choroba zawodowa przez łączną ilość 213 dni.

Jako okoliczność bezsporną Sąd I instancji uznał także wysokość emerytury z art. 26 ustawy emerytalnej z dnia 17 grudnia 1998r. oraz wysokość emerytury mieszanej z art. 183 tej ustawy za pomocą 55% dotychczasowej emerytury z art. 53 ustawy.

Przechodząc do rozważań Sąd ten przypomniał, iż wysokość emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r. może być ustalana w oparciu o art. 26 powołanej wyżej ustawy lub w oparciu o przepis art. 183 tejże ustawy, który stanowi, iż emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, jeżeli osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2009r., wynosi:

- 80% emerytury obliczonej według art. 53 oraz

- 20% emerytury obliczonej według art. 26.

Sąd Okręgowy wskazał także, iż zgodnie z art. 53 ust. 1 emerytura wynosi:

- 24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4 oraz

- po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,

- po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych,

- z uwzględnieniem art. 55.

Podniósł nadto, iż podstawa wymiaru jest ustalana na zasadach określonych w art. 15, zgodnie z którym podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176.

Ust. 6 tego samego przepisu stanowi natomiast, iż na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu.

W myśl z kolei art. 25 cytowanej ustawy podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 184, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z zastrzeżeniem art. 185.

Przywołał Sąd Okręgowy także treść art. 173, art. 174 ust. 2 i 3, jak też art. 185 cytowanej ustawy, dodając, iż z jej art. 26 wynika, iż emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

W konsekwencji za słuszne uznał ustalenie przez organ rentowy, iż w przypadku odwołującego obliczenie emerytury zgodnie z art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest korzystniejsze, niż ustalenie jej wysokości na podstawie art. 26 tejże ustawy, przy czym ze względu na prowadzone postępowanie wyjaśniające, emerytura ustalona zaskarżoną decyzją ma charakter zaliczkowy, a jej wysokość może ulec zmianie po zakończeniu postępowania.

Sąd I instancji stwierdził nadto, iż przewidziany w art. 183 powyższej ustawy sposób ustalania wysokości emerytury przyznanej na podstawie art. 184 ustawy systemowej ma tzw. mieszany charakter odsyłający do obliczenia świadczenia według dotychczasowych zasad wymienionych w art. 53 ustawy. Ta okoliczność, przy uwzględnieniu faktu, iż nabycie prawa do tejże emerytury poza przesłanką wieku, decyduje spełnienie pozostałych wymogów do 1 stycznia 1999r., a zatem przy uwzględnieniu obowiązujących zasad zachowanych także do emerytury przysługującej starszym ubezpieczonym, w ocenie Sądu Okręgowego powoduje, iż do obliczenia części emerytury zgodnie z art. 53 znajdą zastosowanie przeliczniki górnicze, o których mowa w art. 52 powołanej ustawy, zaś oceny tej nie zmienia fakt, iż wspomniany przepis art. 183 tej ustawy nie wymienia w swej treści art. 52, powołuje jedynie art. 53 i 26 ustawy. Dla porównania Sąd I instancji powołał się na pogląd prawny przedstawiony przez Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 29 marca 2011r. (III AUa 1936/10).

Wskazał również, iż na podstawie art. 50e ustawy emerytalnej z dnia 17 grudnia 1998r. odliczył od okresów stałej i w pełnym wymiarze czasu pracy okresy zwolnień lekarskich skarżącego wymienionych w zaświadczeniu zakładu pracy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 lipca 2008r., III AUa 2075/07).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 kpc orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji.

Apelację od przedstawionego orzeczenia wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości.

Powołując się na zarzut naruszenia prawa materialnego, a w szczególności art. 183 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez niesłuszne uznanie, że do części emerytury obliczonej na podstawie art. 183 na dotychczasowych zasadach stosuje się do okresu zatrudnienia pod ziemią przeliczniki górnicze, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu podniósł, iż powołany art. 183 ustawy emerytalnej mówi jedynie o emeryturach obliczanych na podstawie art. 53, nie wspomina natomiast art. 52 ust. 1.

Ani cytowany art. 183, ani też art. 184 powyższej ustawy nie dają tej możliwości, którą przed wdrożeniem emerytur kapitałowych dawał jej przepis art. 52, czyli emerytom pobierającym emerytury niegórnicze można było stosować przeliczniki górnicze do okresów pracy pod ziemią.

Organ rentowy zaznaczył nadto, iż przepisy emerytalno-rentowe muszą być wykładane ściśle.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasłużyła na uwzględnienie.

Spór w niniejszej sprawie dotyczył wysokości emerytury R. N. w aspekcie zastosowania do jej obliczenia przeliczników górniczych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie powyższej kwestii wymaga przede wszystkim głębszej analizy zagadnień dotyczących wprowadzonych z dniem 1 stycznia 1999r., tj. z chwilą wejścia w życie m.in. przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), zasad nabywania uprawnień emerytalnych.

Obowiązujący od 1 stycznia 1999r. nowy system emerytalny reguluje uprawnienia do tego świadczenia wszystkich pracowników oraz osób ubezpieczonych z tytułu pracy na innej podstawie niż stosunek pracy, prowadzenia pozarolniczej działalności na własny rachunek lub z tytułu bycia duchownym - niezależnie od daty powstania stosunku ubezpieczenia i bez względu na wiek ubezpieczonego w dniu wejścia w życie reformy ubezpieczeń społecznych, jednakże w zależności od tego wieku zróżnicowane są zasady nabywania prawa i ustalania wysokości emerytury. Z tego względu system dzieli ubezpieczonych - według wieku w dniu wejścia w życie ustawy na: urodzonych przed 1 stycznia 1949r. oraz urodzonych po tej dacie, wprowadzając jednocześnie w Rozdziale 3 Działu II przepisy szczególne dotyczące emerytury dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r., zastrzegając w tym ostatnim przypadku, iż możliwość skorzystania z nich przysługuje wyłącznie tym ubezpieczonym, którzy określone warunki wymagane do przyznania emerytury spełnią do dnia 31 grudnia 2008r.

Na gruncie obecnego systemu przez emeryturę w systemie zdefiniowanego świadczenia rozumie się zatem nabycie prawa na zasadach dotychczasowych, tj. sprzed reformy, które zakładały możliwość uzyskania emerytury po spełnieniu warunku wieku emerytalnego (podstawowego lub niższego) oraz po osiągnięciu określonego stażu ubezpieczeniowego. Możliwe było też nabycie prawa do tzw. wcześniejszej emerytury (tj. mimo nieosiągnięcia wieku emerytalnego).

Dotychczasowe zasady nabycia prawa do emerytury zostały zachowane w sposób pełny, a więc zarówno co do zasad nabycia, jak i formuły wymiaru w odniesieniu do osób, które urodziły się przed dniem 1 stycznia 1949r. oraz w odniesieniu do wspomnianych wyżej niektórych osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r.

Zasady dotyczące ustalania wysokości emerytur dla wskazanych wyżej grup ubezpieczonych uregulowane zostały w Rozdziale 4 Działu II cytowanej ustawy, który dotyczy również ustalania wysokości emerytur górniczych przewidzianych w jego Rozdziale 3a.

W odniesieniu do pozostałych ubezpieczonych wysokość emerytury ustalana jest w systemie zdefiniowanego świadczenia przy uwzględnieniu regulacji przewidzianej w art. 26 powyższej ustawy.

Wśród przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., sytuuje się również przepis art. 184 tej samej ustawy, którego ust. 1 stanowi, iż ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składowy i nieskładowy, o którym mowa w art. 27.

Po myśli ust. 2 cytowanego przepisu emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Warunkiem nabycia uprawnień emerytalnych według omawianego art. 184 jest zatem spełnienie - odmiennie jak w przypadku emerytur przyznawanych według reguł przewidzianych w Rozdziale 3 ustawy - wyłącznie przesłanki stażu przed dniem

1 stycznia 1999r. Brak w treści art. 184 przesłanki końcowej daty spełnienia pozostałych warunków nabycia uprawnień emerytalnych (tj. dożycia wieku emerytalnego na dzień 31 grudnia 2008r.) powoduje, iż ubezpieczeni, którzy w chwili wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych posiadali wymagany okres ubezpieczenia (szczególny i zwykły), mogą realizować prawo do emerytury na starych zasadach po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w art. 32, art. 33, art. 39 i art. 40 również po dniu

31 grudnia 2008r. oraz nieprzystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego (względnie złożeniu wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku

w funduszu, za pośrednictwem organu rentowego, na dochody budżetu państwa)

i rozwiązaniu stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonych będących pracownikami.

W judykaturze wyjaśniono również, iż komentowany art. 184 ustanawia własne (odrębne) przesłanki powstania uprawnień emerytalnych, a zwrot "po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40" odnosi się wyłącznie do wieku emerytalnego określonego w tych przepisach, jednak bez odwoływania się do pozostałych warunków związanych z wiekiem. Z uwagi na to prawo do emerytury na podstawie art. 184 nabywa ubezpieczony, który na dzień 1 stycznia 1999r. legitymował się wymaganym okresem ogólnym i szczególnym, natomiast wiek emerytalny osiągnął po tej dacie, niezależnie od tego, czy w chwili dożycia 55/60 lat miał status pracownika, wykonywał inną pracę (np. prowadził działalność gospodarczą), czy też w ogóle nie był zatrudniony (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007r., II UZP 14/06, OSNAPiUS 2007, nr 13-14,

poz. 199 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2007r., I UK 62/07, OSNAPiUS 2008, nr 17-18, poz. 269).

Rozważając powyższą kwestię, w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 lipca 2007r. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na zróżnicowanie emerytur z uwagi na sposób ich obliczania podkreślając, iż emerytura dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948r. (Dział II Rozdział 1 ustawy) obliczana jest na nowych zasadach, tj. zasadach wynikających z przepisów art. 25-26 ustawy. Podstawę jej obliczenia stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc,

od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego. Ostatecznie emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z zastrzeżeniem art. 183 ustawy, mającym zastosowanie do wniosków zgłaszanych w latach 2009-2013.

Z powołanego wyżej art. 183 ust. 3 wynika, iż emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2011, wynosi:

1) 55 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz

2) 45 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

Przewidziany w art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych sposób ustalania wysokości emerytury przyznanej na podstawie jej art. 184 wskazuje tym samym na tzw. mieszany jego charakter - odsyłający do obliczenia części świadczenia według dotychczasowych zasad przewidzianych w art. 53 ustawy.

Ta okoliczność, przy uwzględnieniu faktu, iż o nabyciu prawa do przedmiotowej emerytury - poza przesłanką wieku - decyduje spełnienie pozostałych wymogów do dnia 1 stycznia 1999r., a zatem przy uwzględnieniu obowiązujących zasad, zachowanych także w odniesieniu do emerytury przysługującej starszym ubezpieczonym, w ocenie Sądu Apelacyjnego powoduje, iż do obliczenia części emerytury zgodnie z art. 53 zastosowanie znajdują przeliczniki górnicze, o których mowa w art. 52 ustawy dotyczącym ustalania wysokości emerytur innych niż górnicze.

Oceny tej nie zmienia, iż wspomniany art. 183 nie wymienia w swojej treści art. 52 powołując się jedynie na przepis art. 53 i 26.

Zaznaczyć bowiem należy, iż wspomniany art. 53, w procesie ustalania wysokości emerytury, usytuowany jest w Rozdziale 4 Działu II ustawy bezpośrednio po przepisach art. 51 i 52 regulujących kwestie związane ze stosowaniem preferencyjnych przeliczników górniczych i dla zastosowania określonej w nim metody ustalania wysokości emerytury (w części także przyznanej w oparciu

o art. 184) wymaga w pierwszej kolejności prawidłowego ustalenia długości okresów składkowych (w tym wypadku z uwzględnieniem przedmiotowych przeliczników) oraz okresów nieskładkowych, co zdaniem Sądu Apelacyjnego, czyni zbędnym powoływanie się w art. 183 również na art. 52, nie wykluczając jednak jego stosowania.

Skoro zatem R. N. w przebiegu swojej aktywności zawodowej legitymuje się okresem pracy górniczej, prowadzącym do obniżenia z mocy art. 39 omawianej ustawy wieku emerytalnego i w konsekwencji uprawniającym do uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 tejże ustawy, jego roszczenie

w przedmiocie zastosowania do części emerytury obliczonej w oparciu o art. 53,

tj. stanowiącej 55% świadczenia, przeliczników górniczych przewidzianych w art. 52, jest w pełni uzasadnione, czyniąc bezzasadną apelację organu rentowego.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 kpc orzekł o oddaleniu apelacji jako pozbawionej uzasadnionej podstaw.

/-/SSA M.Procek /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM